

μεγαλοπρεπής σκηνή της ανακηρύξεως του Μπόρι ως Τσάρου, πού υπενθυμίζει τό μεγαλειό των Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων, ἡ σκηνή στό καπηλειό, κοντά στή Λιθουανία, ὅπου ὁ ἀγράμματος ἀστυνόμος, βάζει τόν ἴδιο τόν καταζητούμενο νά διαβάσῃ τό ἔγγραφο τῆς ἐπικηρύξεως, τό παραμῦθι τῆς βγάγιας, τό παιγνίδι μέ τά παλαμάκια, ἡ ἱστοριοῦλα τοῦ παπαγάλου, μέ τόν χαριτωμένο τρόπο πού τή διηγεῖται ὁ μικρός γυιός τοῦ Μπόρι, ὁ τύπος τοῦ ἡλίθιου πού τόν κυνηγοῦν τά χαμίνια, ὁ ἀναβρασμός τοῦ ἔτοιμου πάντα γιά ἐπανάσταση ρωσικοῦ λαοῦ, ἡ θρησκευτική μυστικοπάθεια, ἡ σκηνή τῆς δούμας, ἡ μορφή τοῦ μοναχοῦ βοσκοῦ, πού γράφει τό χρονικό τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπόρι, μέσα στό κελλί του, ἔχουν τόσο ἔντονο ρωσικό χαρακτήρα, πού κάνουν τό ἀριστούργημα τοῦ Μουσσόργκσκου ἓνα ἔργο μοναδικό στή παγκόσμια παραγωγή. Βέβαια καί ὁ Μποροντίν καί ὁ Ρίμσκυ-Κορσακῶφ ἔγραψαν μελοδράματα σύμφωνα μέ τίς ἐθνικές ἀντιλήψεις, κανεῖς ὅμως δέν μίλησε στήν ψυχή τοῦ λαοῦ μέ τόση ἀλήθεια, κανεῖς δέν ἐνθουσίασε τίς λαϊκές μάζες ὅσο ὁ Μουσσόργκσκυ, πού κατασκευασμένος ἔγραψε λίγο ὕστερα ἀπό τήν πρώτη παράσταση τοῦ «Μπόρι»: «Συχνά ὁμάδες νέων τραγουδοῦσαν τή νύχτα μέσα στούς δρόμους, πάνω στά γεφύρια τοῦ Νέβα, τά κόρα τοῦ ἔργου».

Σέ μιά ἐποχή πού οἱ ἰδέες τοῦ Βάγκνερ γιά τό μουσικό δῶμα εἶχαν ἀρχίσει νά κατακτοῦν ἔδαφος, ὁ «Μπόρις

Γκοντούνωφ» τοῦ Μουσσόργκσκυ πολύ λίγο πλησιάζει τίς Βαγκνέριες καινοτομίες. Σποραδικά μόνο ἐμφανίζει μερικά λάιτ μοτίβ, χωρίς γενικώτερη σημασία, γιατί ὁ συνθέτης ἀποφεύγει τή συμφωνική ἐπεξεργασία, καί προτιμᾷ νά ἐπιφυλάξῃ τή μουσική ὑπεροχή στό τραγούδι. Ἐάν πάλι λείψουν ἀπό τό ἔργο τά χωριστά κομμάτια καί ἡ μορφή τοῦ παληοῦ μελοδράματος, δέν παρατηρεῖ κανεῖς σ' αὐτό οὔτε τό ἐνιαῖο σύνολο τῶν Βαγκνέριων μελοδραμάτων. Ὁ Μουσσόργκσκυ προσπαθεῖ - καί τό ἐπιτυγχάνει - νά εἶναι ἀπλός, σύντομος καί σαφής, γι' αὐτό καί ἡ περίπλοκη πολυφωνία πολύ λίγη θέσι ἔχει στό ἔργο του.

Ἐτσι κατορθώνει νά δημιουργήσῃ ἀτμόσφαιρα καθαρὰ ρωσική, χάρις στίς παλαιές κλίμακες, πού τόσο συγγενεύουν μέ τίς βυζαντινές, χάρις στούς ἐθνικούς ρυθμούς τῆς πατρίδας του, χάρις στή θρησκευτική μυστικοπάθεια ὠρισμένων χορωδιῶν του, ἢ χάρις στόν ἄγριο σχεδόν βάρβαρο χαρακτήρα, μέ τόν ὁποῖο ζωγραφίζει τήν ἔκρηξη τῆς λαϊκῆς ὀργῆς.

Ὁ «Μπόρις Γκοντούνωφ» παίχθηκε γιά πρώτη φορά ἀπό τήν ὄπερα τῆς Πετρούπολεως στίς 8 Φεβρουαρίου 1874. Ἀρκετά χρόνια μετὰ τό θάνατο τοῦ συνθέτη (1881) καί μέ τήν ἀναθεώρηση πού ἔκανε στό ἔργο ὁ Ρίμσκυ Κορσακῶφ, παίχθηκε καί πάλι τό 1904, μέ πρωταγωνιστή τόν διάσημο Σαλιάπιν, πού ὑπῆρξε ὁ ἰδεωδέστερος «Μπόρις» μέχρι σήμερα.

